

Sayın Mine Şenocaklı,

Lütfen çok uzun yazdığım, değerli zamanınızı alacak aşağıdaki yazımı okuma nezaketi gösteriniz. Zira okurlarınızın bir kısmının bilerek veya bilmeyerek sağlıklı beslenme hakkına engel oldunuz. 3 Nisan tarihli söyleşinizde konuğunuzun ağzından verdiğiniz yanlış ve ağır ithamlarla dolu bilgilerle onların büyük ihtimalle bazı gıdaları tüketirken korkmalarına, ciddi endişe duymalarına neden oldunuz. Lütfen ilgili kişilerle temasa geçerek bir yumurta tavuğu kümesini, bir et tavuğu işletmesini ziyaret ederek doğru bilgileri edininiz.

Vatan gazetesindeki 3 Nisan tarihli söyleşinizi ve başlığınızı üzümlere okudum. Gıda elbette ki risk edilebilecek konumda olmamalıdır. Tükettiğimiz gıdalar hiçbirimizin sağlığını tehdit edecek nitelikte üretilmemelidir. Bu yönde bir sıkıntı bir risk varsa elbette bunları yazmanız büyük bir sorumluluktur. Aynı şekilde biz bilim insanlarının da tüm insanları doğru yönde bilgilendirme sorumluluğu vardır. Bu sorumlulukla yazdıklarınızı okudum ve hayvansal gıdalara dair verdiğiniz pek çoğu yanlış ve eksik bilgilerin halkımıza sizin tarafınızdan aktarılmasından derin üzüntü duydum.

Tüm insanların beslenme hakkı kutsaldır. Şimdi siz farkındamısınız ki, sizin yazınızı okuyan pek çok insan tavuk eti, yumurta ve kırmızı et tüketirken ciddi endişe duyacaklar ve tüketmeyecekler. Bu insanların sağlıklı ve dengeli beslenme hakkını yeterince araştırmadan, enine boyuna sorgulamadan bir tıp doktorunun hiç de bilmediği, bir konudaki tahminlerine dayanarak olumsuz yönde etkilediğinizin farkındamısınız ? Söyleşinizi yaptıktan sonra konu hakkında birazcık araştırma yapıp, başka görüşler alıp, böylesine önemli bir konuda ülkemizdeki pek çok ziraat ve veteriner fakültelerinden bilgi almayı keşke deneseydiniz. Bizler son derece saygı duyduğumuz siz gazetecilerin en doğru haberleri en sağlıklı ve gerçekçi bir şekilde vermenizi bekleriz. Çünkü bizler sizlere inanırız. Çünkü sizlerde biz bilim insanları gibi halkın ve insanlığın yararına hizmet edersiniz ve doğruları objektif bir şekilde ortaya koymak en yüce özelliğinizdir. Bu beklentiyle bir bilim insanı olarak bir, tüketici olarak, bir okur olarak size yazdığım bilgileri lütfen dikkate alın.

Temelde tavukçuluk hakkında hiçbir bilgisi, geçmişi, alt yapısı olmayan bir tıp doktorunun kendi konusu ile hiçbir ilgisi olmayan alanlarda yorum ve tahmin yapması son derece yanlıştır, etik değildir. Ben bir hayvan besleme profesörü olarak herhangi bir insan hastalığının oluşumunu, seyrini, etkenlerini, hangi sıklıkta görüldüğünü, tedavisini vb konuları bilebilirmiyim sizce ? Yada siz bilebilirmisiniz ? Hadi merak edip okumaya başladık diyelim. Ne kadar derine inebiliriz. Ne kadar anlayabiliriz. Hadi çok zekiyiz anladık diyelim. Ne kadar anlarız. Ne kadar müşahade edebiliriz. Sonrada çıkıp size gelsem aslında kanser olan hastaların çoğu doktorların yanlış yada gereksiz radyoterapi veya kemoterapi önerme nedeniyle ölüyorlar. Çorumdan bir yakınım böyle öldü. Bir başkası beni aradı yakını baş ağrısı için verilen yanlış ilaç nedeni ile ölmüş. Sağlık sistemi çökmüş, doktorlar bir şey bilmiyor. Çalıştıkları firmaların ilaçlarını yazıyorlar, bizleri düşünmüyorlar vb.. Siz beni kale alıp böyle bir manşet yapıp yazarmısınız ?

Yazınızda söyleşi yaptığınız tıp doktoru(üzümlere bu sıfatı kullanıyorum) tavukçulukla ilgili söylediği tamamen yanlış bilgileri verirken ihtimal dahilinde bile söylememiş, böyle söylentiler var bile dememiş, bilakis kesin konuşmuş. Bilim etiği araştırmayı incelemeyi ve somut veriler üzerinden güvenilir bilgiler üzerinden konuşmayı gerektirir. Şöyle diyebilseydi hepimiz saygı duyardık. Biz bir araştırma yaptık, yada ... bilim adamları şu şehirde şu ülkede bir araştırma yaptılar ve tavukların etlerindeki bilmem ne kalıntısını yüksek buldular. Bu tavukları deney hayvanlarına şu kadar süre ile

yedirerek hayvanlarda şu anormallikleri tespit ettiler. Böyle bir veri bulup konuşsaydı, bu tip bilimsel verileri çoğaltabilseydi. Biz de kendisine saygı duyar elbette alkışlardık.

Dünya nüfusu artıyor, yaşam biçimi ve standartları değişiyor. Daha fazla nüfus sayısal olarak daha fazla hasta demektir. Türkiye’de tavuk eti tüketimi dünyada tüm gelişmiş ülkelerin gerisindeydi. Şimdi onlara biraz yaklaştı ve kişi başına yılda 20 kg civarına çıktı. Lütfen inceleyin 120 kg civarında kişi başına et tüketen Amerika Birleşik Devletleri’ndemi , ortalama insan ömrü daha uzun biz demi ? Bir o kadara yakın Almanya, İngiltere’de mi. Bizde mi. Yoksa daha da az tüketen Suriye’de mi ? Tavuk eti yumurtası madem bu kadar riskli en basit mantıkla ortada sağlam insan kalmazdı. Ortalama ömür uzarmıydı? Bir düşünün lütfen sağduyu lu olarak. Objektif olarak. Yumurta tüketimimiz de yıldan yıla arttığına göre, yani çoğumuz geçmişe göre daha fazla yumurta yediğimize göre çoğu küçük kızlarımızın bacaklarında tüylenme sorunu nedeni ile hastaneler dolup taşmaz mıydı? Bunlar yazınızda bahsi geçen bazı yanlış aktarımlara dair olayı en basit hali ile açıklayabileceğimi umduğum bakış açıları.

Uzmanlık alanım olan ve 25 senedir bilfiil içinde bulunduğum ve çok sayıda araştırma yaptığım konu üzerine ilgili yazınızda belirtilen bazı yanlış bilgileri de düzeltmek isterim. Umarım konu ile ilgili bilim insanlarının aktaracakları bilgilerle de halkımızı aydınlatacak yazılar kaleme alırsınız. Bu yöndeki bilgi ihtiyacınızı ve sorularınızı bir tüketici, bir bilim insanı sorumluluğu içinde cevaplamaktan size yardımcı olmaktan memnuniyet duyacağımızı belirtmek isterim. Tüketici olarak gıdalara dair hepimizin endişeleri vardır. Bu endişelerin doğru şekilde dile getirilmesi hepimizi memnun eder. Şahsımın buradaki temel sorumluluğu insanların sağlıklı ve yeterli beslenme hakkının korunmasına yöneliktir.

Avrupa Birliği ülkelerinde ve Ülkemizde geçmiş yıllarda, zararlı mikroorganizmaların bağırsakta çoğalmasını engelleyerek, bağırsak yaşamını daha sağlıklı hale getirerek tüketilen yemlerin daha iyi sindirilmelerini sağlamak suretiyle piliçlerin büyümelerine katkı yapmak amacı ile antibiyotikler tedavi edici dozların çok daha az miktarı yemlere katılarak et tipi tavuklarda büyütme faktörü olarak, kullanılmakta idi. Gerek Avrupa Birliğinde ve gerekse ülkemizde bu uygulama yapılan yasalarla 2006 yılı Ocak ayında yasaklandı ve son buldu. Dünyada farklı ülkelerde farklı uygulamalar olmakla birlikte genellikle büyütme faktörü amacı ile antibiyotik kullanımı neredeyse kalmamıştır. Bu uygulama geçmişte de Türkiye’nin geliştirdiği, kendi başına cin fikirlik filan olsun diye yaptığı, kullandığı bir yöntem olmamıştır asla. 1950’li yıllarda uygulamasına başlanılan bu yöntem bakterilerin direnç kazanmaları endişesi nedeni ile bilhassa 1990’lı yılların başından itibaren yasaklanma sürecine girmiştir. Hal böyle iken ve günümüzde de kullanılmayan bir maddeyi, uygulanmayan bir yöntemi sadece Türkiye’de kullanılıyormuş gibi yalan ve yanlış bilgi vermek hiçbir meslek etiğine yakışmayan, kabul edilemeyecek derecede ağır bir kusurdur. Yani Amerikalıların düne kadar uyguladıkları bu yöntemi bilmemeleri nasıl mümkün olabilir bu beyanatı veren beyefendiye sorarım ?

Ülkemizdeki tavukçuluk gelişmiş ülkelerdeki uygulama ve yöntemlere benzer olarak belirli bir yasal prosedür içerisinde ve devletin gıda güvenliği açısından risk olabilecek unsurları denetlemesi ile bilimsel doğruların ve teknolojilerin uygun şekilde kullanılması ile başarılı bir şekilde yapılmaktadır. Bunun sonucunda da gelişmiş ülkelerle boy ölçüşebilecek bir performans sağlanabilmektedir. Yani 42 günde % 95 yaşama gücüne sahip, 2.5 kg canlı ağırlığa sahip ve 1.7-1.8 kg yem ile 1 kg canlı ağırlık elde edilebilecek bir et tipi tavukçuluk modeli ülkemizde hakimdir. Uygulanan model ve elde edilen performans sonuçları Amerika Kıtasında, Avrupa Kıtasında, Asya Kıtasında ve de ülkemizde bu işi başarı ile yapan tüm işletmelerde birbirine benzerdir. Hem doktorluk yapmaya çalışmak, hem de

tavukçuluğu bilmek mümkün olmayacağı için konuk tıp doktorunuz hiç bilmediği bir bilim alanını kulaktan dolma yalan, yanlış karalamaktadır. Oradan buradan duyma bilgiler yerine birazcık internet üzerinde konu ile ilgili bilgiler, bilimsel yayınlar okunabilseydi büyütme faktörleri ile ilgili binlerce sayfa bilgiye ulaşmak mümkün olurdu. Doğal olarak bu binlerce sayfayı okuyup anlamak için ya kanser gibi ağır bir alanda hekimliği bırakmak gerekir, zira mesleğinizi düzgün yapıyorsanız vakit bulamazsınız. Sizden şifa bekleyen o kadar hasta varken. Aksi takdirde de hem komik duruma düşülür. Hem de hekimlik gibi kutsal bir mesleğin etiğine ve yeminine aykırı olarak insanların sağlıklı beslenme hakkına engellemiş, tecavüz etmiş olursunuz.

Civcivler uygun yoğunlukta ışık ile aydınlatılmış, yeterince sıcaklık sağlanmış kümeslerde barındırılırlar ve 5.haftaya kadar kümes içinde fazla bir sıkışıklık söz konusu değildir. Zira hayvanlara Avrupa Birliği standartlarında belirtilen minimum yaşama alanı sağlanır. Son hafta piliçler daha da büyüdükleri için göreceli olarak önceki haftalara göre yaşadıkları alanda bir daralma oluşur. Ancak zaten kesilme yaşları gelmiştir ve o günlerde de piliç eti üretimi için kesilirler. Uygun şiddette ve renkte aydınlatma sağlandığından ve de yemlerinde yeterince D vitamini bulunduğundan hayvanların gün ışığına çıkma ihtiyacı yoktur ve buna bağlı olarak kümes dışına çıkmadıkları için oluşan bir sağlık probleminden bahsetmek son derece yanlıştır. Evet bu tavuklar et yönlü ıslah edildikleri için yumurta tavuklarına göre vücutlarındaki kas oranı et oranı biraz daha fazladır. Göğüs eti miktarı daha fazladır. Ancak bu bir kusur değildir. İnsanlara benzetmek gerekirse zayıf çelimsiz insanlar olduğu gibi, daha kaslı insanlarda vardır. Her ikisi de sağlıklıdır farklı güçlü yönleri vardır. Et tavuklarının temel özelliği de hızlı büyüyebilmeleridir. Ama hızlı büyümeleri ve ağırlaşmaları nedeniyle bilakis kemik gelişiminin de güçlü olması istenir. Bacakları iridir ve güçlüdür bu hayvanların. Daha çok et üretsinler diye kemiklerin zayıflatılması asla istenmez, bilakis sektörün hedefi et kalitesini ve kesimhane verimini artırmak amacı ile tavukların sağlam ve güçlü bir iskelet yapısına sahip olmasıdır. Zira kırılğan kemiklerdeki kanamalar etin kalitesini ve satılabilirliğini düşürür. Keşke yazınızı yazmadan önce bir üretim kümesini ziyaret edip bir kümese girip, gözlemlerinizi görebilseydiniz. Her üretimde olabilen yanlış ve eksik bazı uygulamalara bağlı olarak ortaya çıkan problemleri genele yaymak ve tüm tavukları böyle göstermek hiç de doğru değildir. Tavukta bir canlıdır ve zorlarsanız elbette kemikleri kırılabilir. Yükleme yapan bir işçi tavuğu doğru şekilde tutmazsa ayağı kanadı kırılabilir tabii ki. Köy tavuğunu da aynı şekilde kemikleri kırılabilir. Bu üretimi tavuk tarlası olarak nitelemek kasıtlı ve kötü niyetli bir anlayıştan öte algılanmamalıdır. Bu konu hayvan hakları ve rafahı ile ilgili olup daha pahalı ürünlerin üretildiği 'free range' adı verilen yetiştirme sistemleri de alternatif üretim metotları olarak zaten uygulanmaktadır. Elbirliği ile ülkemiz kişi başına milli gelir seviyesine 40-50 bin doların üzerine çıkarı ve nüfus artışını minimize edebilirsek, o zaman bahsedilen sistemlerin yani bugüne göre daha fazla oranda tavuğu kümes dışı ortamlarda gezecek şekilde üretim modellerinin yaygınlaşmasına da kimsenin itirazı yoktur.

Konuğunuz yumurta, tavuğu, et tavuğu gibi her biri çok özel uzmanlık gerektiren alanlardaki engin bilgisine bir de buzağları eklemiştir. Buzağılar 8 aylık dana küçük olmalı diye kendi kurgusunu ve kafasındaki boyut ölçülerini doğru sanarak bir varlığa varmak ne kadar yanlış. Bunlar insan değil sayın Şenocak. Bunlar başka bir tür. Bizden farklılar. Normal şekilde 1000 kg a kadar büyüyor bazı ırkları. 8 ayda elbette sağlıklı ve doğal bir şekilde 200-250 kg 2 yaşında 500-600 kg olabilen hayvanlar için normal bir büyümedir. Şu çok iyi bilinmelidir ki buzağılara, danalara kesinlikle hormon uygulaması yoktur. Hayvanların büyüme ve gelişme özellikleri hakkında hiçbir şey bilmeden böyle yalan ve yanlış kişisel algılamaları aktarmak, söylemek tıp ve meslek etiği ile bağdaşabilir mi? Kanser alanında uzman olması nedeni ile biraz hızlı büyüyen her şeyi kanser sanmak kadar yanlış bir düşünce

biçimi olabilir mi ?. Dünyadaki tüm veteriner , ziraat fakültelerini kapatalım, oralardaki bilim insanlarını evlerine yollayalım, yeni veteriner ve ziraat mühendisi de yetiştirmeyelim, Yavuz Dizdar gibiler zaten her şeyi biliyor. Böylemi olsun diyorsunuz ?

Hele tavuklarda hormon uygulamasını akla getirmek bile konuya ne kadar uzak olduğunu gösterir. Tavukçuluk endüstrisi (yumurta ve et tavuğu, hindi vb) hiçbir zaman hormon kullanmamıştır. Hormon kullanımı tavuklarda uygulanamaz. Uygulanması neredeyse imkansızdır. Tavuk yada buzağı biyolojik bir canlıdır, tıpkı insan gibi ve belirli metabolik olayların olabilmesi için onların vücudu da bizler gibi hormon üretir. Ve doğal olarak dokularında da kendi eşey hormonları bulunur. Bu gıdaların yapısında bulunan doğal hormonların da sağlıksız etki yaptığına dair hiçbir bilimsel veri yoktur, zaten insanlarda on binlerce yıldır bu gıdaları tüketmektedirler. Meme kanserinin tavuk yemekten oluştuğuna dair Sayın Dizdar bir tane basılı bilimsel araştırma yayın sunsun sizlere yada bizlere, bir gelip sizlerden özür dileyelim.

Son olarak tavukların günde 2-3 yumurta yumurtlaması, yumurtlatılması imkansızdır. Doğa üstü bir olaydır. Bir yumurtanın oluşabilme süresi bellidir ve 23-26 saat arasında değişir. Bu sınırların dışına çıkılmaz ve insanların da bilimin yada sektörün de tavuklara günde 2 yumurta yumurtlatma gibi bir çabası ve düşüncesi hiç olmamıştır. Sayın Dizdar ın yalan yanlış konuştuğuna en basit örnek olarak bu durumu düşünebilirsiniz. Bu iddia, komiktir, gülünçtür, şakadır. Daha ötesi asla düşünülemez.

Sayın Şenocaklı,

Ben 25 yıldır, bu mesleğin içindeyim, hala kümeslerde tavukların içinde bilimsel araştırmalar yapıyorum, öğrenci yetiştiriyorum ve zamanımın büyük bölümünü bu uğurda harcıyorum. Hala bilmediğim, yeterince detayını öğrenmediğim o kadar çok konu var ki? Sizden istirhamım tavukçuluğun, yada süt üretiminin yada kırmızı et üretiminin her birinin ayrı ayrı bir bilim dalı olduğunu düşünmeniz. Ve bu konularla ilgili çok sayıda bilim insanı ve kurumun bu alanda çalışmakta olduğunu düşünmeniz. Bizlerin temel amacı da insanlarımızın güvenilir gıdalarla sağlıklı beslenebilmeleri için uğraşmak çalışmaktır,

İnsanların sağlıklı beslenme hakkını kullanmasının önünde bir engel, bir endişe olarak duran 3 Nisan tarihinde yazdığınız bilgileri düzelmeniz dileğiyle iyi çalışmalar dilerim

Prof.Dr.Necmettin CEYLAN

Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü Öğretim Üyesi